

ΕΠΕΤΕΙΑΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

22 Ιουνίου 1941. Επιχείρηση ΜΠΑΡΜΠΑΡΟΣΑ

Βασίλειος Α. Κωνσταντινόπουλος

Καθηγητής Πανεπιστημίου

Πρόεδρος Φ.Σ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Όταν στις 23 Αυγούστου 1939 υπογραφόταν το Γερμανο-Σοβιετικό Σύμφωνο - γνωστό και ως -Σύμφωνο Μολότοφ-Ρίμπεντροπ- από τους υπογράψαντες αυτό Υπουργούς Εξωτερικών των δύο χωρών – κανείς δεν μπορούσε να πιστέψει τη συμφωνία των δύο θανάσιμα εχθρικών κρατών και πολιτικών συστημάτων. Στο κύμα επικρίσεων που εγέρθηκε, ο Γάλλος πρωθυπουργός Ρενώ και περισσότερο ο Ουίνστον Τσόρτσιλ, αναθεώρησαν την ενέργεια αυτή του Στάλιν ως εξαιρετικά ρεαλιστική για να δώσει στην ΕΣΣΔ, τον απαραίτητο χρόνο για την οργάνωση της άμυνάς της.

Και πράγματι η ΕΣΣΔ κορυφώνοντας την προσπάθειά της που είχε αρχίσει με τα λεγόμενα 5ετή αναπτυξιακά προγράμματα, κατόρθωσε να ενισχύσει την αμυντική ισχύ της με την ανάπτυξη χιλιάδων οπλικών συστημάτων, αν και όχι βέβαια με τους ρυθμούς της χιτλερικής Γερμανίας. Ο Στάλιν αν και ενδόμυχα δεν είχε εμπιστοσύνη στη χιτλερική λυκοφιλία, αιφνιδιάστηκε όταν πληροφορήθηκε την εκδήλωση της Γερμανικής επίθεσης στις 4 π.μ. της 22^{ης} Ιουνίου, σε τέτοιο βαθμό που καθυστέρησε ένα τρίωρο να δώσει εντολή αντεπίθεσης και 10 ολόκληρες μέρες να απευθυνθεί με διάγγελμα στο σοβιετικό λαό, απολογούμενος για την υπογραφή του Συμφώνου, ευγνωμονώντας τους συμμάχους για την υπόσχεση αποστολής βοήθειας και ανακοινώνοντας τον Μεγάλο Πόλεμο για τη συντριβή του εχθρού (3 Ιουλίου 1941).

Η Γερμανική επίθεση είχε οργανωθεί με τον Weisung 21 της 18^{ης} Δεκεμβρίου 1940 με τον κωδικό «Unternehmen BARBAROSSA», δηλαδή με το όνομα του αυτοκράτορα του 1^{ου} Ράιχ Φρειδερίκου Μπαρμπαρόσσα.

Το σχέδιο προέβλεπε επίθεση σε ολόκληρο το εύρος των συνόρων, έκτασης 3000 χλμ., σε τρεις άξονες. Στον Βορρά προς το Λένινγκραντ, στο κέντρο προς τη Μόσχα και στον Νότο προς το Ροστόβ. Την προέλαση ανέλαβαν οι στρατηγοί φον Μπोक στο Βορρά, φον Ρούντστεντ στο κέντρο και φον Λέεμπ στον Νότο. Το σύνολο των γερμανικών δυνάμεων ανερχόταν σε 230 Μεραρχίες, από τις οποίες 20 τεθωρακισμένες και 35 συμμαχικές (Ρουμάνοι, Ιταλοί, Σλοβάκοι, Ούγγροι και Φιλανδοί) και 600000 οχήματα, αποτελώντας την ισχυρότερη εκστρατευτική δύναμη της Ιστορίας. Το γενικό πρόσταγμα είχε ο στρατάρχης Μπράουχιτς.

Η γερμανική στρατηγική ήταν αυτή του Blitzkrieg, δηλαδή της αεροπορικής και χερσαίας επίθεσης με την τακτική της λαβίδας, το οποίο επέτυχε απόλυτα λόγω της τεχνολογικής υπεροχής του γερμανικού στρατού, παρά τη γενναία αντίσταση του κόκκινου στρατού. Η σοβιετική στρατηγική ήταν πόλεμος συγκράτησης και φθοράς, ωστόσο ολοκληρωθούν όλες οι προετοιμασίες.

Αξίζει να σημειώσουμε τα κυριότερα σημεία της σοβιετικής εκστρατείας:

1. Η τακτική της καμένης γης. Την τακτική αυτή εφάρμοσε πρώτος ο στρατηγός Κουτούζωφ κατά της ναπολεόντειας επέλασης, με καταστροφικά για τους εισβολείς αποτελέσματα. Την ίδια αποτελεσματικότητα είχε η τακτική και κατά των Γερμανών εισβολέων.
2. Ο στρατηγός χειμών. Η έλευση του χειμώνα βρήκε τους εισβολείς απροετοίμαστους, γιατί πίστευαν ότι θα είχαν ολοκληρώσει τους αντικειμενικούς τους σκοπούς πριν από αυτόν. Η ναζιστική προπαγάνδα εκμεταλλεύτηκε το γεγονός για να συγκεντρώσει παλτά και γούνες για τους στρατιώτες που πάγωναν προκαλώντας τη συμπάθεια του γερμανικού λαού, απέναντι σε στρατιώτες που δολοφονούσαν αθρόους άμαχους πολίτες και Εβραίους.

3. Ο μεγάλος Πατριωτικός Πόλεμος. Ο όρος παραπέμπει στην συνολική πατριωτική προσπάθεια του σοβιετικού λαού, ο οποίος με αυταπάρνηση σήκωσε μόνος του το βάρος του πολέμου κατά των σιδερόφραχτων στρατιών του 3^{ου} Ράιχ. Μάλιστα ο Στάλιν ζητούσε από τους συμμάχους να ανοίξουν ένα δεύτερο Μέτωπο στην Ευρώπη, για να ανακουφισθούν οι Σοβιετικοί στο Ανατολικό Μέτωπο.
4. Η υλική ποιότητα των Σοβιετικών. Ήδη από τις πρώτες συγκρούσεις τεθωρακισμένων, ο Βέρμαχτ διαπίστωσε την ποιότητα του άρματος μάχης T35, των αρμάτων με 3 κανόνια και 3 μυδράλια που αναδείχθηκαν νικητές στις προελάσεις.
5. Η πρώτη νίκη των Σοβιετικών στη Μόσχα. Το Δεκέμβριο του 1941, ο κεντρικός άξονας επίθεσης του φον Μπoc παρά την ισχυρή παρουσία των αρμάτων του Γκουντέριαν, απέτυχε να καταλάβει τη Μόσχα. Οι Σοβιετικοί πέτυχαν την πρώτη τους νίκη, αποτέλεσμα της αδάμαστης πατριωτικής τους θέλησης, που έμεινε στη Μόσχα παρά τους ανηλεείς βομβαρδισμούς της Λουφτβάφε. Οι εφεδρείες του Ζούκωφ και η αποτελεσματικότητα των αεροσκαφών Ιλιούσιν, των αρμάτων T34 και των ρουκετοβόλων, έφεραν την ήττα των εισβολέων, όπως ανακοίνωσε η Βέρμαχτ στις 10 Δεκεμβρίου, με την παρατήρηση ότι αναστέλλονταν οι μεγάλες επιχειρήσεις μέχρι το τέλος του χειμώνα.
6. Η μάχη του Στάλινγκραντ και η ήττα του φον Πάουλους. Ο Χίτλερ ως αρχιστράτηγος άλλαξε τους στόχους της γερμανικής επίθεσης, κατευθύνοντας την στην κατάληψη, για λόγους συμβολικούς, του Στάλινγκραντ και για οικονομικούς λόγους, στην κατάληψη των πετρελαιοφόρων περιοχών. Παρά τις λυσσώδεις μάχες, την εξαθλίωση των κατοίκων, τους καθημερινούς θανάτους αμάχων, η έμμονη αυτή στάση των Σοβιετικών απέναντι στις κακουχίες (βλ. το σύνθημα: «ΔΕΝ είναι το Στάλινγκραντ που φοβάται το θάνατο. Είναι ο θάνατος που φοβάται το Στάλινγκραντ»), η έλευση νέων εφεδρειών, που περικύκλωσαν την 6^η Στρατιά του φον Πάουλους, την οποία δεν κατόρθωσε να διασώσει ούτε και ο φον Μανστάιν, η τελική επίθεση της 11^{ης} Νοεμβρίου 1942 κατέληξε στην παράδοση του φον Πάουλους στις 31 Ιανουαρίου και στις 2 Φεβρουαρίου των υπόλοιπων δυνάμεων. Συνολικά αιχμαλωτίστηκαν 24 στρατηγοί, 2500 αξιωματικοί, 100000 στρατιώτες και άφθονη πολεμική λεία αρμάτων, αεροπλάνων, κανονιών, οχημάτων κλπ. Οι Γερμανοί στρατιώτες υποχρεώθηκαν σε πορείες εξευτελισμού στη Μόσχα και από τις κακουχίες επέστρεψαν στη Γερμανία μόνο 5000. Ο ίδιος ο φον Πάουλους κρατήθηκε και παρουσιάστηκε ως μάρτυρας κατηγορίας στη Δίκη της Νυρεμβέργης. Έκτοτε έζησε στην ανατολική Γερμανία.
7. Η Μάχη του Βερολίνου, η κατάκτηση του Ράιχσταγκ. Τελικός στόχος του μεγάλου πατριωτικού πολέμου ήταν η συντριβή του 3^{ου} Ράιχ και αυτό επιτεύχθηκε με αιματηρότατες μάχες έως την τελική κατάληψη του Βερολίνου και την ανάρτηση της Σοβιετικής σημαίας στο βομβαρδισμένο Ράιχσταγκ στις 14.25 της 30^{ης} Απριλίου 1945. Στις 8 Μαΐου υπεγράφη από τον Κάιτελ, το τελικό σύμφωνο της παράδοσης άνευ όρων στις Συμμαχικές Δυνάμεις. Από ένα σύνολο 24 εκατομμυρίων συμμαχικών απωλειών το σχέδιο BARBAROSSA, προκάλεσε στην ΕΣΣΔ απώλεια 11 εκατομμυρίων κατοίκων.